

WYMAGANIA EDUKACYJNE ORAZ KRYTERIA OCENIANIA DLA PSM w OPOLU

Przedmiot główny:

Puzon

PIERWSZY ETAP EDUKACYJNY

Cykl 4-letni

Opracował: mgr Harald Powróśło

Opracowane w oparciu o Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 lipca 2023 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego

Dz.U. z 2023 r., poz. 1754

Opole 2023

WYMAGANIA EDUKACYJNE

CELE KSZTAŁCENIA

1. Przyswojenie wiedzy z zakresu instrumentu głównego – puzon
2. Wykształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie
3. Prezentacja publiczna
4. Funkcjonowanie w środowisku artystycznym

TREŚCI NAUCZANIA I KRYTERIA WERYFIKACJI

1. Przyswojenie wiedzy z zakresu instrumentu głównego – puzonu

1) Zasady bezpieczeństwa i higieny pracy;

Uczeń:

- Określa warunki bezpieczeństwa i higieny pracy;
- Omawia czynniki wpływające na bezpieczeństwo;

2) Historia instrumentu i wiedza w zakresie literatury przedmiotu;

Uczeń:

- Omawia w zarysie historię puzonu i jego odmiany;
- Wymienia reprezentatywne utwory oraz ich kompozytorów z różnych epok;
- Wymienia wybitnych puzonistów o znaczącym dorobku artystycznym;

3) Budowa i pielęgnacja instrumentu;

Uczeń:

- Nazywa elementy puzonu, wyjaśnia sposób składnia tych elementów oraz określa zasady jego pielęgnacji;
- Wymienia odmiany puzonów, klasyfikuje je pod względem wielkości, wyposażenia i skali;
- Orientuje się w rodzajach ustników i zależnościach z tym związanych;
- Wyjaśnia zasadę funkcjonowania mechanizmu suwakowego i kwartwentylowego;

4) Technika wykonawcza;

Uczeń:

- Omawia warsztat wykonawczy, w tym budowę aparatu oddechowego oraz jego rolę w grze na puzonie;
- Opisuje możliwości techniczne instrumentu;
- Określa pozycje suwaka puzonowego oraz nazywa dźwięki na poszczególnych pozycjach;
- Wskazuje podstawowe czynniki mające wpływ na intonację;

2. Wykształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie

1) Aparat gry;

Uczeń:

- Prezentuje poprawny aparat gry, w tym technikę oddechową i technikę zadęcia;
  - Kontroluje prawidłową postawę, ułożenie rąk podczas gry;
- 2) Technika gry;
- Uczeń:
- Stosuje różne sposoby efektywnego przygotowania do gry;
  - Posługuje się różnorodnymi technikami artykulacyjnymi, dynamiką, agogiką oraz potrafi modulować barwę dźwięku z zachowaniem prawidłowej intonacji;
  - Dysponuje biegłością techniczną pozwalającą na swobodne wykonywanie utworów;
  - Stosuje poprawną koordynację suwaka z właściwą pracą języka
  - Stosuje technikę buzzingu (bzyczenia) oraz gry na ustniku;
  - Dysponuje prawidłową emisją dźwięku;
- 3) Interpretacja;
- Uczeń:
- Interpretuje utwory zgodnie ze stylem danej epoki i ich budową formalną pod kierunkiem nauczyciela;
  - Wykazuje się w grze muzykalnością i wrażliwością artystyczną;
- 4) Specjalistyczna terminologia, notacja muzyczna;
- Uczeń:
- Posługuje się specjalistyczną terminologią;
  - Realizuje zasady notacji muzycznej
  - Czyta nuty a'vista;
- 5) Samodzielna praca;
- Uczeń:
- Przestrzega bezpieczeństwa i higieny pracy;
  - Realizuje proces ćwiczenia poszczególnych elementów warsztatu według wskazówek nauczyciela;
  - Kontroluje własną grę podczas ćwiczenia;
  - Potrafi ocenić jakość wykonywanych zadań;
  - Stosuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów teoretycznych;
  - Stosuje różne metody zapamiętywania tekstu nutowego;
  - Korzysta z narzędzi pomocnych w ćwiczeniu;
  - Planuje i organizuje systematyczną pracę;
- 6) Współpraca;
- Uczeń:
- Realizuje zadania artystyczne w grze z innymi uczniami lub nauczycielem;
  - Dostosowuje sposoby gry do składu i aparatu wykonawczego, charakteru utworu oraz roli wykonywanej partii;
  - Współpracuje z akompaniatorem;

3. Prezentacja publiczna

1) Praktyka estradowa;

Uczeń:

- Koncentruje się podczas występu;
- Opanowuje treść;
- Stosuje zasady poprawnego zachowania podczas publicznej prezentacji;
- Wykonuje z pamięci część utworów ze swojego repertuaru;

2) Prezentacja w mediach cyfrowych;

Uczeń:

- Korzysta z technologii informacyjnej i komunikacyjnej w realizacji zadań artystycznych;
- Obsługuje sprzęt elektroniczny umożliwiający rejestrację swojej gry;

4. Funkcjonowanie w środowisku artystycznym

1) Rozwój artystyczny i zawodowy;

Uczeń:

- Analizuje własne kompetencje;
- Aktualizuje swoją wiedzę i rozwija umiejętności;
- Wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności;
- Dokumentuje i archiwizuje własne dokonania twórcze;
- Aktywnie uczestniczy w życiu artystycznym;

2) Etyka zawodowa;

Uczeń:

- Przestrzega zasad etycznych oraz utrzymuje właściwe relacje w środowisku;
- Przyjmuje odpowiedzialność za powierzone zadania artystyczne;

1. Treści nauczania dotyczące poszczególnych lat nauki w cyklu czteroletnim

- Podstawowa wiedza w zakresie historii instrumentu, budowy instrumentu i jego części, obsługi oraz konserwacji.
- Podstawy prawidłowego aparatu gry (prawidłowa postawa, ułożenie rąk, właściwy sposób wydobywania dźwięku).
- Budowanie właściwej emisji dźwięku
- Poznanie literatury muzycznej nauki gry na puzonie, dobieranej przez nauczyciela w zależności od możliwości ucznia i z uwzględnieniem jego preferencji.
- Podstawy interpretacji utworu zgodnej z zapisem, budową formalną i elementami stylu
- Nauka grania z akompaniamentem
- Zasady notacji nutowej właściwej dla danego instrumentu oraz techniki czytania a'vista łatwych utworów.

- Przygotowanie do praktyki estradowej, z uwzględnieniem podstawowych elementów obycia estradowego, m.in. w zakresie technik opanowania pamięciowego utworu oraz koncentracji i pokonywania tremy.
- Przygotowanie do samodzielnej pracy nad łatwym utworem w zakresie poprawnego odczytania tekstu nutowego, ćwiczenia i korygowania błędów.
- Podstawowe formy muzykowania zespołowego
- Program na zakończenie etapu edukacyjnego.

2. Zadania techniczno-wykonawcze:

- zapoznanie ucznia z historią i budową instrumentu
- dbanie o należytą higienę instrumentu
- omówienie zasad gry na puzonie
- prawidłowy oddech podczas grania na instrumencie, zestaw ćwiczeń oddechowych wzbogacony w miarę postępów ucznia
- wydobywanie dźwięku na ustniku oraz na tzw. obręczy – prawidłowe ułożenie ustnika oraz właściwa praca języka
- zachowanie odpowiedniej postawy w trakcie gry na instrumencie, ze szczególnym uwzględnieniem układu prawej dłoni (ćwiczenia wykonywane przed lustrem)
- wydobywanie podstawowych dźwięków i rozwijanie umiejętności wydobywania dźwięków
- stopniowe rozszerzanie skali instrumentu
- wykonywanie prostych, znanych utworów (piosenek), również z akompaniamentem fortepianu
- krótkie autorskie ćwiczenia o stopniu trudności dostosowanym do indywidualnych możliwości ucznia
- ćwiczenia ze szkół instrumentalnych
- wprowadzenie prostych ćwiczeń opartych na szeregu alikwotów i rozwijanie tej umiejętności
- gamy durowe i pasaże dostosowane do umiejętności ucznia
- gamy molowe i pasaże dostosowane do umiejętności ucznia
- etiudy i ćwiczenia techniczne
- etiudy i ćwiczenia kantylenowe oraz proste wokalizy
- łatwe utwory z akompaniamentem fortepianu
- dbałość o emisję dźwięku i rozwijanie wrażliwości na jakość dźwięku
- dbałość o artykulację i rozwijanie umiejętności właściwej artykulacji
- poznanie różnych rodzajów artykulacji
- duety, tria, początki zespołowego grania
- poszerzanie elementów wytrzymałościowych podczas grania

Klasa I

Zadania techniczno – wykonawcze:

I okres:

- zapoznanie ucznia z budową instrumentu
- omówienie zasad gry na puzonie
- oddech przeponowo-żebrowy – zestaw ćwiczeń wzbogacany w miarę możliwości ucznia
- ćwiczenia oddechowe z użyciem worka anestezyjologicznego, rurki oraz spirometrów
- wydobywanie dźwięku na ustniku oraz na tzw. obręczy – prawidłowe ułożenie ustnika oraz właściwa praca języka
- zachowanie odpowiedniej postawy w trakcie gry na puzonie ze szczególnym uwzględnieniem układu prawej ręki oraz dłoni – ćwiczenia przed lustrem połączone z autoobserwacją
- wydobywanie podstawowych dźwięków
- zapoznanie ucznia z suwakiem – „ustawienie” pozycji, zalety oraz wady suwaka – rozmowa z uczniem
- stopniowe rozszerzanie skali instrumentu – zmiany pozycji suwaka w trakcie gry
- wykonywanie prostych, znanych utworów (piosenek), również z akompaniamentem fortepianu
- krótkie autorskie ćwiczenia dostosowane do indywidualnych możliwości ucznia
- ćwiczenia ze *Szkoły na puzon* – P. Malton, F. Kwiatkowski

II okres :

- dalsza praca nad aparatem gry – oddech, zadęcie
- zachowanie właściwej postawy w trakcie gry, układ prawej ręki – swoboda prowadzenia suwaka

- wprowadzenie prostych ćwiczeń opartych na szeregu alikwotów (przedęciach)
  - kwinty i kwarty pół- oraz ćwierćnutami
- gamy durowe i pasaże pół- oraz ćwierćnutami przez jedną oktawę z uwzględnieniem skali osiągananej przez ucznia
- ćwiczenia ze Szkoły na puzon (P. Malton, F. Kwiatkowski, R. Stegmann)
- utwory z towarzyszeniem fortepianu
- gamy: B-dur, As-dur, F-dur, pasaż toniczny, całymi nutami, półnutami i ćwierćnutami przez jedną oktawę w tempie wolnym, wykonane z pamięci
- 14 etiud i ćwiczeń zawierających różne problemy techniczne
- 3 utwory z fortepianem
- 4 duety

Program przesłuchania końcowo – rocznego (nieobowiązkowego):

Część techniczna:

- wybrana gama z przygotowanymi elementami
- 2 etiudy o różnej problematyce

Część repertuarowa:

- utwór solowy lub jego fragment z towarzyszeniem fortepianu - utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Klasa II

Zadania techniczno – wykonawcze:

Okres I

- dalsza praca nad oddechem przeponowo-żebrowym – właściwe nabieranie i wydmuchiwanie powietrza – ćwiczenia na spirometrach
- zadęcie i artykulacja – ćwiczenia na ustniku
- postawa – ćwiczenia rozluźniające prawą rękę (dłoń, łokieć, bark)
- kolejne, bardziej zaawansowane ćwiczenia oparte na przedęciach (aliquotach)
- artykulacja – wprowadzenie legata – współpraca: wydech – język - ręka (suwak)
- gamy do czterech znaków przykluczowych:

- durowe – ćwierćnutami, ósemkami - tercje, trójki (w wolnym tempie), pasaż, przewroty pasażu
- mollowe – non legato i legato – pasaż, przewroty pasażu
- ćwiczenia ze Szkoły na puzon (R. Stegmann, P. Malton, F. Kwiatkowski)
- etiudy na puzon (G. Strautman z.1)
- utwory z towarzyszeniem fortepianu
- do 10 etiud zawierających różne problemy techniczne
- do 3 utworów z fortepianem
- 3 duety

Okres II

- dalsza praca nad oddechem przeponowo-żebrowym – właściwe nabieranie i wydmuchiwanie powietrza – ćwiczenia na spirometrach
- zadęcie i artykulacja – ćwiczenia na ustniku
- postawa – ćwiczenia rozluźniające prawą rękę (dłoń, łokieć, bark)
- kolejne, bardziej zaawansowane ćwiczenia oparte na przedęciach (aliquotach)
- artykulacja – wprowadzenie legata – współpraca: wydech – język - ręka (suwak)
- gamy do czterech znaków przykluczowych:
- durowe – ćwierćnutami, ósemkami - tercje, trójki (w wolnym tempie), pasaż, przewroty pasażu
- mollowe – non legato i legato – pasaż, przewroty pasażu
- ćwiczenia ze Szkoły na puzon (R. Stegmann, P. Malton, F. Kwiatkowski)
- etiudy na puzon (G. Strautman z.1)
- utwory z towarzyszeniem fortepianu
- do 10 etiud zawierających różne problemy techniczne
- do 3 utworów z fortepianem
- 3 duety

Program przesłuchania śródrocznego:

Część techniczna:

- wybrana para gam z przygotowanymi elementami

- 2 etiudy o różnej problematyce

Część repertuarowa:

- utwór solowy lub jego fragment z towarzyszeniem fortepianu do realizacji z pamięci, dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia

Przesłuchanie techniczne:

- wybrana para gam z przygotowanymi elementami
- 2 etiudy o różnej problematyce

Program egzaminu promocyjnego:

- utwór solowy lub jego fragment z towarzyszeniem fortepianu - utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Klasa III

Zadania techniczno – wykonawcze:

Okres I

- oddech, zadęcie, postawa – ćwiczenia
- zwrócenie większej uwagi na swobodę wydobywania dźwięku – ćwiczenia na ustniku oraz basing (bez instrumentu), „luźne gardło”, naturalny i swobodny układ prawej ręki
- przedęcia
- poznanie zagadnień związanych z muzykowaniem zespołowym
- gamy do pięciu znaków przykluczowych (z uwzględnieniem całej skali instrumentu)
  - a) durowe – ćwierćnutami, ósemkami – tercje, trójki, biegniki, pasaż, przewroty pasażu
  - b) mollowe – non legato i legato – ćwierćnutami, ósemkami, pasaż, przewroty pasażu
- rozszerzanie możliwości dynamicznych
- etiudy (G. Strautman z.1 i 2, F. Kwiatkowski, V. Cornette)
- czytanie a vista (ćwiczenia)

- utwory z akompaniamentem fortepianu
- obowiązkowy udział w audycji sekcji lub klasowej raz w semestrze
- do 15 ćwiczeń o różnych problemach technicznych
- do 4 utworów solowych z fortepianem
- 2 duety

Okres II

- oddech, zadęcie, postawa – ćwiczenia
- zwrócenie większej uwagi na swobodę wydobycia dźwięku – ćwiczenia na ustniku oraz basing (bez instrumentu), „luźne gardło”, naturalny i swobodny układ prawej ręki
- przedęcia
- poznanie zagadnień związanych z muzykowaniem zespołowym
- gamy do pięciu znaków przykluczowych (z uwzględnieniem całej skali instrumentu)
  - a) durowe – ćwierćnutami, ósemkami – tercje, trójki, biegniki, pasaż, przewroty pasażu
  - b) mollowe – non legato i legato – ćwierćnutami, ósemkami, pasaż, przewroty pasażu
- rozszerzanie możliwości dynamicznych
- etiudy (G. Strautman z.1 i 2, F. Kwiatkowski, V. Cornette)
- czytanie a vista (ćwiczenia)
- utwory z akompaniamentem fortepianu
- obowiązkowy udział w audycji sekcji lub klasowej raz w semestrze
- do 15 ćwiczeń o różnych problemach technicznych
- do 4 utworów solowych z fortepianem
- 2 duety

Program przesłuchania śródrocznego:

Część techniczna:

- wybrana para gam z przygotowanymi elementami
- 2 etiudy o różnej problematyce

Część repertuarowa:

- utwór solowy lub jego fragment z towarzyszeniem fortepianu - utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Przesłuchanie techniczne:

- wybrana para gam z przygotowanymi elementami
- 2 etiudy o różnej problematyce

Program egzaminu promocyjnego:

- utwór solowy lub jego fragment z towarzyszeniem fortepianu - utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Klasa IV

Zadania techniczno – wykonawcze:

Okres I

- oddech, zadęcie, postawa – swobodne wydobywanie dźwięku w całej skali instrumentu, wyrównanie brzmienia (barwy)
- przedęcia – zestaw ćwiczeń z uwzględnieniem coraz szerszej skali instrumentu
- gamy do sześciu znaków przykluczowych (w całej skali instrumentu):
  - a) durowe – ćwierćnutami, ósemkami, szesnastkami, tercje, trójki, biegniki, pasaż, przewroty pasażu
  - b) mollowe – non legato i legato – ćwierćnutami, ósemkami i szesnastkami, pasaż, przewroty pasażu
- dalsze rozwijanie techniki gry na instrumencie – etiudy (G. Strautman z.2, V. Cornette, F. Kwiatkowski, B. Grigoriew)
- utwory z towarzyszeniem fortepianu – większe formy, np. koncert, sonata, suita.
- do 15 ćwiczeń o różnych problemach technicznych
- do 4 utworów solowych z fortepianem
- 2 duety
- obowiązkowy udział w audycji sekcji lub klasowej raz w semestrze

Okres II

- oddech, zadęcie, postawa – swobodne wydobywanie dźwięku w całej skali instrumentu, wyrównanie brzmienia (barwy)
- przedęcia – zestaw ćwiczeń z uwzględnieniem coraz szerszej skali instrumentu
  - gamy do sześciu znaków przykluczowych (w całej skali instrumentu):
    - a) durowe – ćwierćnutami, ósemkami, szesnastkami, tercje, trójki, biegniki, pasaż, przewroty pasażu
    - b) mollowe – non legato i legato – ćwierćnutami, ósemkami i szesnastkami, pasaż, przewroty pasażu
  - dalsze rozwijanie techniki gry na instrumencie – etiudy (G. Strautman z.2, V. Cornette, F. Kwiatkowski, B. Grigoriew)
  - utwory z towarzyszeniem fortepianu – większe formy, np. koncert, sonata, suita.
  - do 15 ćwiczeń o różnych problemach technicznych
  - do 4 utworów solowych z fortepianem
  - 2 duety
  - obowiązkowy udział w audycji sekcji lub klasowej raz w semestrze

Program przesłuchania śródrocznego:

Część techniczna:

- wybrana para gam z przygotowanymi elementami
- 2 etiudy o różnej problematyce
- gra a vista

Część repertuarowa:

- utwór solowy lub jego fragment z towarzyszeniem fortepianu - utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Przesłuchanie techniczne:

- wybrana para gam z przygotowanymi elementami
- 2 etiudy o różnej problematyce
- gra a'vista

Program egzaminu końcowego:

- utwór solowy z fortepianem - utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Obowiązkowy udział w koncertach szkolnych, audycjach sekcyjnych i klasowych i przesłuchaniach co najmniej raz w każdym okresie.

Uczniom wyjątkowo zdolnym pedagog ma prawo rozszerzyć wymagania edukacyjne o elementy wykraczające poza wymagania przewidziane dla realizowanej przez ucznia klasy.

Opracował
Harald Powrósło